

på 1600-talet (Jesperssens Graduale trycktes sista gången 1637), och därefter vidtager en avknappnings- och upplösningsperiod i liturgiskt hänseende, som sträcker sig fram till våra dagar.

Christian V:s Kirkeritual 1685 med Altarboken av år 1688 och Kingos Graduale av år 1699 lägga grunden till den följande utvecklingen. Mässan blev musikaliskt fattig, cantus gregorianus utmönstrades. Såsom exempel må nämnas, att introitus enligt Ritualen ersattes av ett orgelpreludium, vilket dock 1778 utbyttes mot en ingångspsalms. Kyrie, gloria, credo och agnus dei äro ersatta med psalmer, sanctus och pax m. m. uteslutna. I Kungl. rescriptet av 1802 är kyrie helt försvunnet. En liturgisk oformlighet innebär föreskriften, att credopsalmen och gloriapsalmen skulle alternera, varvid den förra skulle sjungas omedelbart efter ingångspsalmen.

Här är sålunda det gamla mässbegreppet upplöst. De särskilda momentens liturgiska betydelse är förgäten och gudstjänstordningens ursprungliga sammanhang förlorat.

Som mässmusiken icke är auktoriserad, mässas det på många olika sätt. På 1700-talet komma melodierna ur Thomissöns psalmbok ur bruk. Den nu mest använda mässmusiken är samlad av J. Wiberg i hans Messemelodier 1832. Om den säger en dansk liturgisk förf., att den »i trivialitet söker sin like i allt vad någonsin skrivits av liturgisk musik». I Viggo Sannes Messebog möter också »en trivial melodi», som möjligen är av äldre ursprung men överförd till modernt g-moll. Hartmanns »Liturgisk Musik» företräder en modernare, melodiskt rikare utstyrd mässmusik, som nästan erinrar om operarecitativet.

(Forts.)

G. Lindberg.

Svenska Margaretakyrkan i Oslo.

År 1911 invigdes Arvika nya kyrka, uppförd efter ritningar av Tengbom. Samme konstnär fick 12 år senare fullborda en ny kyrkobyggnad, Högalidskyrkan i Stockholm. År 1914 invigdes Engelbrektskyrkan i Stockholm, uppförd av Wahlman, vilken likaledes 12 år senare fick se sin Margaretakyrka i Oslo för första gången slå upp sina portar.

Det är något mycket ovanligt och av största intresse att med fyra så betydande byggnadsverk som dessa få följa tvenne stora konstnärers utveckling.

Arvikakyrkan är ett barn av en genombrottstid inom svensk byggnadskonst. Det visar tydligt den blandning av gott och ont den ut-

gör. Ett utomordentligt vackert läge, goda proportioner och en manligt fast uppbyggnad äro dess bestående värden och förtjänster, under det att dess råa behandling av inventariernas detaljer och färg är något för vår tid osmältbart och främmande. Ligger det något av genombrottstidens trevande och osäkerhet över Arvikakyrkan, visar Högalidskyrkan en mogen mästare, som utan tvekan förstår att målmedvetet och konsekvent genomföra en konstnärlig idé. Ofärgade, gråliga putsytor hos väggar och valv binda samman rummet till en enhet på samma gång som de bilda en god bakgrund för inventarierna med sin rikare färgutsmyckning. Vid denna färgutsmycknings utfö-

rande hava de biträdande konstnärerna (Torhamn m. fl.) ej släppts lösa på egen hand, utan hela tiden med fast hand letts av arkitekten.

Engelbrektskyrkan är som byggnadsverk långt före sin tid. Därför förvånar det mindre, att Margareta kyrkan icke kan sägas beteckna ett stort steg framåt för konstnären. Hos Engelbrektskyrkan finnes intet av trevande och försök. Konstruk-

altarmålning som kyrkan i övrigt. Det totalintryck man efter ett besök i kyrkan erhåller och bevarar är att Wahlman till fullo motsvarat förväntningarna, detta i synnerhet vad kyrkans planläggning och gruppering beträffar, men att Torhamn blev en besvikelse. En besvikelse var för övrigt all färg i kyrkan. Man fick en känsla av att arkitekten, som själv gjort sig känd som en

Svenska Margareta kyrkan i Oslo, exteriör.

tivt sunt och konstnärligt imponerande reser sig från grovhuggna, på berget grundade pelare ett valvsystem, som på sin tid väckte ett berättigt uppreende bland såväl konstruktörer som konstnärer. Kyrkan som helhet är en mogen mästares förnämsta verk och ett verk, som för visso skall trotsa konstuppfattningens föränderlighet.

Svenska Margareta kyrkan i Oslo motsågs med stora förväntningar, vilka lika mycket gällde Torhamns

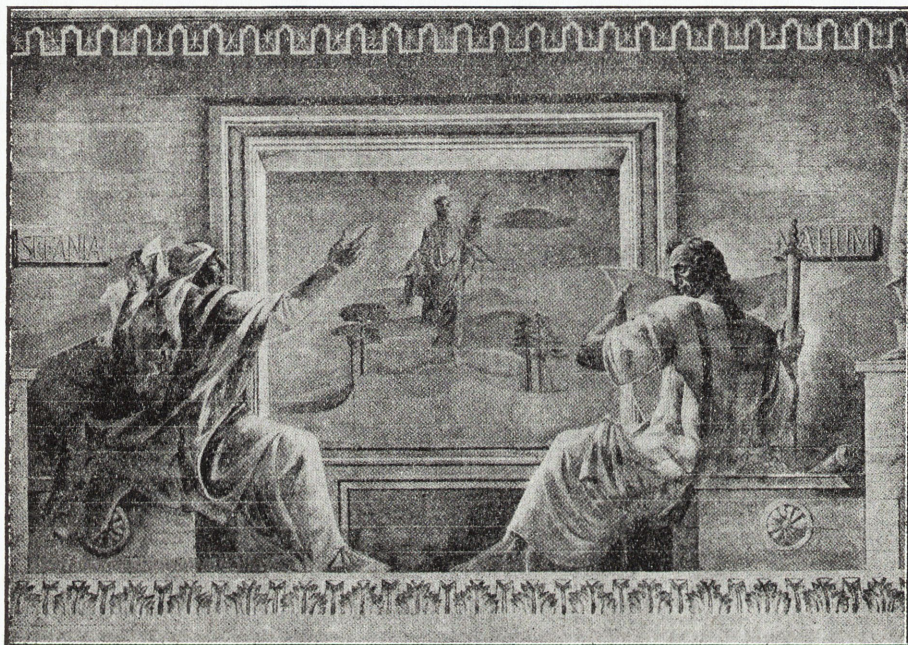
ovanligt känslig och mogen färgmänniska, allt för mycket släppt de biträdande konstnärerna lösa på egen hand, och dessa i sin tur hava varit rätt så olika Wahlman till konstnärlig läggning och kynne. Att så skett till men för kyrkorummets helhet torde i stor utsträckning kunna tillskrivas det faktum, att arkitekten ej fått »bo på byggnadsplatsen».

Det första en svensk besökare av Margareta kyrkan med glädje kon-

staterar är kyrkans centrala och höga läge. Ur en rikt kuperad terräng reser sig kyrkan med tornet som mittpunkt, och med alla de övriga byggnadsdelarna, kyrkorum, församlingshus, prästbostad, på ett vackert sätt grupperade och uppbyggda däromkring. En stor del av skönheten hos detta byggnadsmassornas hopkomponerande går dock sorgligt nog förlorad genom

trala samlingsplatsen för detta liv. De flesta av dessa krav torde i Margareta kyrkan vara väl tillgodosedda, vilket talar ett tydligt språk om det intima och goda samarbetet mellan pastor och arkitekt.

Med själva kyrkan som centralpunkt äro på ena sidan de båda »sälarna» och ett kyrkorådsrum förlagda, vilka alla tre hava direkt förbindelse med själva kyrkan och där-

Svenska Margareta kyrkan i Oslo, interiör.

den råa, rödbruna färg de sekundära delarnas fasader erhållit vid sidan om den förnämt och varmt gråa färgen hos kyrkan med sitt torn.

Vad kyrkoanläggningens inre angår, måste grupperingen av de olika lokalerna och deras inbördes förbindelse betecknas som utmärkt. Ett nutida kyrkligt församlingssliv är så rikt och komplicerat, att det ställer mycket stora krav på de lokaler, som skola utgöra den cen-

igenom kunna tjäna som utökning av denna. Till dessa rum sluter sig en kapprumsavdelning samt en köksavdelning. På andra sidan kyrkan reser sig tornet, mot vilket pastorsbostaden sedan söker stöd och förbindelse.

Kyrkan är ett renodlat och väl proportionerat rum av god karaktär men, som redan antytts, försett med för rummet i många avseenden främmande färgutsmyckning. Den största besvikelsen för en besökare

är dock altartavlan, dels på grund därav, att den är alldeles för liten för kompositionens ståtliga grepp, dels på grund av den »tunna» och oroliga färgen. Då stannade man med större glädje inför predikstolen, som jämte kortaket var det enda i färg som harmonierade med Wahlmans kyrkorum. Likaså var dopfunten i ljus alabaster av betagande och ljuv skönhet. Skada blott att den fått sin plats i en »dörröppning» mellan kyrka och församlingssal.

Församlingssalens största förtjänst var en panel, som vackert uppdelade rummets väggar, samt dess möbler. Av övriga rum nämner man helst kyrkorådsrummet

med dess vackra tak och den profana karaktären hos det under kortet liggande läsrummet.

När man efter ett besök i Margaretakyrkan efteråt söker sammanfatta sina intryck av denna i bästa mening moderna, svenska kyrka, blir denna sammanfattning att allt som där fanns var av hög konstnärlig halt, men att med tanke på helheten, stillheten och lugnet det ej hade skadat, om det blivit mer av Wahlmans ande och mindre av Torhamns och Hörlins, som talade från väggar och tak, från inventarier och smycken. Men det är säkert ej lätt att bo i Stockholm och bygga kyrka i Oslo.

K. M. Westerberg.

Handboksreformen.

Genom cirkulär den 26 november 1926, som tillställts samtliga Domkapitel med anmodan om meddelande på lämpligt sätt, har Kungl. Maj:t förordnat att *envar, som så önskar, äger att före den 1 oktober 1927 till Kungl. Maj:t inkomma med anmärkningar och erinringar beträffande det av de sakkunniga utarbetade förslaget till Kyrkohandbok, vilket utgivits av trycket och som finnes tillgängligt i bokhandeln.*

Med hänvisning till vad i denna fråga yttrades i decembernumret

1926 av denna Tidskrift, synes angeläget vara att detta Kgl. Maj:ts cirkulär vinner vidsträckt spridning och blir uppmärksammat av envar, som hyser intresse för den fråga det här gäller.

Handboksfrågans utomordentliga vikt och betydenhet för svenskt kyrkoliv och dess stora aktualitet borde få tillförsäkra den en plats på programmet för sammankomster mellan präster och kyrkomusici såväl som vid allmänna stiftsmöten.

A. A.

Kyrkosångens Vänner.

Kyrkosångens Vänner Centralkommitté sammanträdde den 11—12 jan. i S:cta Clara församlings kyrkorådssal i Stockholm. Till ordf. omvaldes kyrkoherden K. G. Hauffman, till v. ordf. och kassaförvaltare nyvaldes kyrkoherden F. M. Allard efter framlidne kontraktsprosten K. Thunander och till sekreterare och

bibliotekarie komminister J. G. Grevberg. Dock skulle kyrkoherde Allard intill 1 maj bestrida sekreteraretjänsten. Till adjungerade ledamöter omvaldes musikdirektörerna A. E. Fahlin, O. Blom och D. Ahlén samt lic. N. Franzén, samt nyvaldes komministern, teol. lic. K. Peters. Till hedersledamöter beslöt kommittén